

ОБГОВОРЮЄМО ПРОБЛЕМУ

Надія Камінська (Стікт...79)

МОРАЛЬНІ ХРИСТІЯНСЬКІ ЦІННОСТІ ШКІЛЬНОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ)

Аналізуючи розуміння християнських цінностей старшокласниками м.Тернополя та студентами II курсів Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка як основи моральних, однозначно фіксується декілька самостійних, хоч і тісно пов'язаних між собою проблем. *Перша.* Під моральними (християнськими) цінностями абсолютна більшість розуміє Десять Заповідей Божих. *Друга.* Всі Десять Заповідей Божих знають три старшокласники з десяти, причому при визначенні змісту Заповідей Божих старшокласники також називають їх значно меншу кількість. Отже, яскраво помітна тенденція до орієнтації молодих людей на Святе Письмо із збагаченням їхнього життєвого досвіду, оскільки вже чотири-п'ять студентів-другокурсників із десяти називають усі Заповіді Божі. Проте й порушення приписів Святого письма теж кількісно зростає з віком. *Третє.* Ніхто з респондентів, як учні старших класів, так і студенти, не відносить до цінностей каяття, і тим більше, прощення. Усвідомлене сприймання названих християнських феноменів як моральних цінностей у соціальному значенні має поверховий характер. Таким чином, осмислення суті Творця у взаємодії з людиною зводиться значною більшістю людей до тілесної кари за скоєне свідомо й несвідомо, а не до морального очищення, самовдосконалення, як того потребує Творець сущого. І, нарешті, проблемою із проблем для юних і старших у молодіжному середовищі є виявлення себе в релігії, яка у молодих має, як правило, дискретний характер не за формою, а за суттю. Тому щоденні обов'язки (молитва, повага і любов до людини), відповідальність (творення добра, уникнення зла і кривди іншому) переносяться молодим поколінням у майбутнє, за горизонт завтрашнього.

Звідси поняття моральних (християнських) цінностей «прощення», «терпіння», «каяття», «співчуття», «допомога без винагороди», конкретно усвідомлюється на різних рівнях, але не персоніфікується стосовно себе у сьогоденному часі. Надія на Бога доброго без власної діяльної доброти в контексті особистісного прощення іншим і каяття як форми самопрощення, створює ще один додатковий вузол у стосунках молоді з оточуючим середовищем, космосом.

Змістовне тлумачення поняття «СОВІСТЬ», що в якійсь мірі є синтезованим щодо змісту категорій «ГРІХ» і «ВИНА» в систему формування моральних рис особи безпосередньо в тоталітарній комуністичній системі не входила й лише передбачалось, що на основі пролетарської моралі сформується і пролетарська совість, яка для кожної людини зокрема є «... переконаністю, що є добром і злом». Тому апеляція до совісті школяра у його діяльності та взаємостосунках здійснювалась вихованцями дуже рідко.

Ми гадаємо, що це зв'язано, крім суто атеїстичних міркувань, в першу чергу з тим, що «ГРІХ», «ВИНА» і «СОВІСТЬ» несуть у собі сильний заряд морального самобичування, яке, на думку ідеологів соціалістичних цінностей, є пасивно-залежним самовдосконаленням, і, до того ж, фатальним.

Тому на протигагу виховувалась активна життєва позиція, єдність слова і діла в наступальному значенні, які були тотожні примусу, насильству над свободою, над самою людиною. У контексті соціального аналізу виховання особи в розрізі перерахованих понять релігійної і соціалістичної систем мало хто звертає увагу на те, що «ГРІХ», «ВИНА» є

серцевиною совісті, несуть у собі момент морально-духовного самоочищення, соціального новонародження, що дає змогу у ставленні до інших бути терпеливим, вмінти прощати. Сьогодні це виявляється найбільшою цінністю, оскільки наше суспільство характеризується підвищеною агресивністю, нетерпимістю, взаємозлом між людьми.

Наше опитування старшокласників розуміння «ГРІХ» і «ВИНА» (в релігійному значенні) виявила таке: абсолютна більшість розуміє, що скоїла гріх у своєму житті (серед дівчат відсоток у 3,3 рази більший, ніж серед юнаків). Але лише 0,4 відсотка відчувають необхідність покаятися, прийти на сповідь й заборонити собі подібну гріховну дію. Сама вина старшокласника ділиться на такі види: «вина-співчуття», «вина-гріх» (абстракція, що не веде до покаяння) та «вина-обов'язок» (причетність до негативних соціальних дій в розумінні загальношкільської байдужості й егоїзму). Вина-співчуття породжує у школярів цього віку бажання допомогти людині й веде до участі у співдіяльності з нею. Однак від співчуття до співдіяльності спостерігається велика відстань. Якщо перших є приблизно – 68 відсотків, то других – лише 12. «Вина-гріх» – найбільш поширена у свідомості старшокласників, але нею вони й найбільш легковажать, оскільки вважається, що безгрішність неможлива і навіть шкідлива (0,6 відсотка). «Вина-гріх» у даній категорії учнів сприймається як певна соціальна норма й об'єктивний чинник, якого можна позбутися внутрішнім покаяттям і одночасним авансуванням чергового гріха незначного негативного змісту. «Вину-обов'язок» перед Богом, світом, природою відчувають 0,9 відсотка дівчат і 0,1 відсотка юнаків.

Студенти чіткіше і змістовніше осмислюють гріх, але це поняття трактують у багатьох випадках як об'єктивну необхідність. Обман, хитрість, лихослів'я, неповага до ближнього, розпуста хоч і не схвалюється, але й не осуджується стовідсотково і не підноситься усвідомлено до рівня гріха, пекучої вини. Спостерігається значний розрив між знаннями змісту християнських цінностей і мірою їх сповідування у взаємостосунках. Правда, на запитання можливостей соціальної аналогії норм комуністичної моралі і моральної поведінки віруючих, студенти-третьокурсники філологічного факультету відповіли твердженням, що комуністична мораль намагалась апелювати у закритому інформаційному просторі до потреб розуму, а Біблія – це самоорганізація праці серця і душі.

Таким чином, на сьогодні маємо низку різних статистичних даних, які хоч і відображають суть моральних установок молодих, засвідчують спрямованість їх поведінки на християнські цінності, але дії як старшокласників, так і студентів є ситуативними. Тому гріх, вина, прощення, каяття для означеної категорії мають орієнтований зміст, а не особистісно значимий і непорушний. Особливо це помітно у спілкуванні.

Із 72 довільно вибраних юнаків нецензурні слова вживають 70. Два на цю кількість мають потужний імунітет до такої соціальної зарази. Частота вживання слів-зайд від 1-2 за хвилину (найбільш масово) до 2-5, що становить 10 відсотків із дослідженої кількості. Вік юнаків – 18-21 рік. Серед дівчат, учорашніх випускниць школи, одна з десяти спокійно слухає нецензурщину, дев'ять роблять зауваження юнакам. Однак із віком, на третьому-четвертому курсі вищих навчальних закладів, вже до семи дівчат спокійно реагують на брутальщину. Одна може зауважити юнакові за непристойну поведінку, дві-три лаються. Слово не є порожнім звуком. Воно має ауру, невидиме біополе, яке багатократно підсилює зміст сказаного й почутого. Це, очевидно, окрема наука, але вже зараз можна висловитись про те, що аура слова екстраполюється (передається) мовцем або слухачем. У цьому контексті є архізначним твердження Біблії: «Спочатку було Слово, і Слово було Бог». Отже, слово мусить бути лише добрим, підтримуючим, святим.

Лексичний запас людини – це динамічний відбиток творення нею добра чи зла. Можна сказати і так: лексикон – це перевага в особі світлої чи чорної аури, позитивної чи негативної енергії. Те біополе, яке оточує людину, проривається в ній через слово, підсилюється словом і штовхає її на вчинок. А об'єднання людей (свідоме чи випадкове) із набутою шкідливою, руйнівною аурою утворює в оточуючому середовищі необхідність шкоди, насильства, підлості, переваги сили як норми, як єдиного способу взаємостосунків. Прикладів цьому більш, ніж достатньо.

А тому викладач вузу повинен стати творцем добра і вчити цьому студентів. Цей шлях нашого морального очищення не є легким, але, безсумнівно, благородним.